

Tranås/Ydre Släktforskarförening

Medlemsblad våren 2016

Kallelse till årsmötet

Sidan 6

Claes Westling från Landsarkivet

Sidan 3

Försommarutflykt till Eksjö

Sidan 3

Nedslag i Tranås skolhistoria

Sidan 8

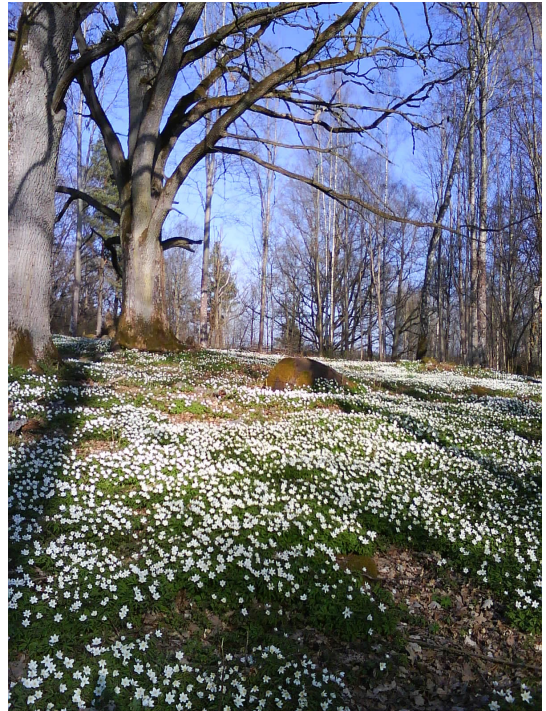
”Kära Kajsa” på besök i Tranås

Sidan 10

Ordförandes sida

Så är det dags för ännu ett medlemsblad och med det nya aktiviteter för år 2016. Som alltid funderar man över vad man ska ha för program och man lägger pannan i djupa veck och tankarna flyger omkring. Men på något underligt vis så plötsligt är allt klart och det är bara att sätta på pränt. Det är bland annat det vi har gjort här.

Jag måste medge att jag blir beklämd när jag ser släktforskarföreningar omkring oss lägga ner sin verksamhet på grund av svårigheter att få ihop en styrelse. Så är det inte bara för släktforskarföreningar, det problemet brottas många med. Är det verkligen brist på tid, engagemang att inte vilja binda sig för något, eller vad är det? För mig är det viktigt att vi har en förening, en plats där vi samlas och utbyter tankar, där vi träffar människor med samma intresse. Den sociala delen i samband med släktforskning är inte att förakta. Jag märker det tydligt, inte minst på våra kurser, hur uppskattat mötet mellan människor är. Ingen surfplatta eller dator i världen kan ersätta den mänskliga kontakten eller den lilla fikastunden då vi kommer varandra ännu närmre! Jag hoppas verkligen inte att vår förening ska behöva ställas inför ett så drastiskt beslut. Min önskan har varit att vi ska bli 250 medlemmar i Tranås/Ydre Släktforskarförening och under 2015 nådde vi det målet. Underbart och ännu fler är på gång nu, det bådar gott för framtiden

2015 blev ett mycket bra år för föreningen. Våra medlemmar har varit flitiga att komma på våra medlemsmöten och utflykter. Även våra öppna möten har dragit mycket folk. Årets höjdpunkt var naturligtvis när vi gästades av Christopher O'Regan. Vilken kväll det blev och vad stolta vi var efter att lyckats ro den satsningen iland.

Höstens nybörjarkurser blev det mesta vi någonsin haft och vi ledare höll på att gå på knäna. De veckor vi hade som mest hade vi 32 personer som ville lära sig släktforska. Så inte ser det ut som att intresset för söka sina anor har avtagit, och det är väl härligt.

Nu är det snart dags för årsmötet i mars liksom Släktforskningens Dag samma månad. Sen ska vi få lära oss om domböcker i april och så vår traditionella utflykt i maj till Eksjö med guidning både i stan och på Historiskt Centrum.

”Ju mer vi är tillsammans ju gladare vi blir” eller hur!

Väl mött under våren 2016!

Gerd Brisfjord Karlsson

Nya medlemmar

Vi har glädjen att hälsa dessa nya medlemmar välkomna i föreningen. Vi hoppas ni och alla medlemmar ska trivas och känna hur värdefullt det är att vara medlem i en släktforskarförening.

Varmt välkomna!

Ann Andersson, Tranås
Andreas Arvidsson, Tranås
Gudrun Ericson, Tranås
Rolf Ericson, Tranås
Ingemar Forsström, Tranås
Mona Frank, Tranås
Britt Gustavsson, Tranås
Sören Gustavsson, Tranås
Gert Gustavsson, Tranås
Peter Gustavsson, Hjärup

Hans Knutsson, Tranås
Lennart Lif, Tranås
Jonny Näsholm, Lidingö
Carina Rithell, Tranås
Tomas Rithell, Tranås
Helena Rudberg, Tranås
Kerstin Samsson, Tranås
Eva Sandström, Aneby
Anna Tengvall, Tranås
Anne-Marie Tunemar, Ydre
Bo Tunemar, Ydre
Göran Wigén, Tranås
Yvonne Åhlund, Tranås

Program våren 2016

Föreningens årsmöte

Lördagen den 12 mars kl. 15.00

Eije Fasth visar bilder och berättar. Kaffeservering. Se även kallelse sidan 6.
Plats: Föreningslokalen, Storgatan 50 i Tranås.

Släktforskningens dag

Lördagen den 19 mars kl. 11.00-14.00

Öppet hus - alla välkomna! Släktforskningsprogrammen "Min Släkt", "Disgen" och "Family Tree Maker" visas av Anders Johansson, Torbjörn Aronsson och Jörgen Jonsson. Kaffeservering.
Plats: Föreningslokalen, Storgatan 50 i Tranås.

Vad berättar domböckerna?

Torsdagen den 21 april kl. 18.30

Claes Westling från Landsarkivet pratar om domböcker. Kaffeservering.
Plats: Föreningslokalen, Storgatan 50 i Tranås.

Utflykt till Eksjö

Lördagen 21 maj kl 9.30

Utflykt till Eksjö med stadsvandring och besök på Historiskt Centrum. Avgift 40:- per person.
Gemensam avresa kl. 9.30 från Parkhallen i Tranås (samling kl. 10.30 vid Historiskt Centrum i Eksjö). Valfritt att ta med egen kaffekorg eller att fika på någon av Eksjöns konditorier.
Anmälan till Irene Nordell 0140-14057, 070-2783821 eller e-post irene.nordell@live.se senast 14 maj.

Medlemsöppet

Tisdagar mellan kl. 17.00 - 20.00 fram t o m 19 april

Som tidigare erbjuder vi föreningens medlemmar att ta del av allt som finns i vårt arkiv och våra datorer. Jörgen Jonsson och Elisabeth Linderfalk ansvarar för denna verksamhet och hjälper till när så behövs. Fikastund ingår!

Folksam

Lars Karlsson

Tel. 076-125 30 39, lars.karlsson@folksam.se

**Studieförbundet
Vuxenskolan**

Tranås

0140-163 04

Nyktterhetsrörelsen i Norra Vi på 1900-talet

Nyktterhetsdemonstration i Norra Vi i början av 1900-talet.

I Norra Vi Hembygdskbok nr 2, som kom ut 2012, beskrev jag hur det var att tillhöra en nyktterhetsrörelse i början av 1900-talet.

År 1829 låg medelkonsumtionen i Sverige på ca 46 liter starksprit per person (2006 var motsvarande siffra 6,8 l/person). Orsaken till detta berodde till stor del på lagen om husbehovsbränning, en lag som gav gårds- och hemmansägare rätt att tillverka brännvin för eget behov. 1855 kom en ny lag på initiativ av Svenska Nyktterhetssällskapet som förbjöd husbehovsbränningen. Tillverkningen fick därefter bara ske i ett fåtal fabriker och detta minskade alkoholkonsumtionen drastiskt.

Den svenska nyktterhetsrörelsen växte fram under 1800-talet och i Norra Vi bildades logen ”Sommens Bölja” i början av 1912. Logens främsta uppgift var att undervisa i dryckenskapens avigsidor. Att bli medlem i en förening innebar att känna till dess ritualer samt att avlägga löften som fanns nedskrivna i ritualboken bl a:

”Att aldrig tillverka, köpa sälja nyttja tillhandahålla eller låta tillhandahålla åt andra såsom läskedrycker några sprithaltiga, eller starka drycker, eller några maltdrycker (utom vanlig fatsvagdricka) vin eller äpplvin o dyl samt att på alla hederliga sätt motarbeta deras bruk i samhället”

Årsavgiften fastställdes till kr. 1.50 och programmen vid sammankomsterna under året var varierade.

Ett litet axplock ur min berättelse:

17 maj 1914. § 6. ”Dagens program uppfylldes med diskussion över frågan: Är dryckenskap en följd av fattigdom eller är fattigdom en följd av dryckenskap”, inledd av Algot Johansson. Inledaren framhöll att fattigdom är en följd av dryckenskap. Under diskussionen framkom att ”i vissa fall såsom skövlad familjelycka, avsky från hemmet o dylikt kan även dryckenskap bli en följd av fattigdom”

Vid ett annat möte fick medlemmarna gissa hur många som infinner sig vid nästa möte. Den som gissar rätt eller närmast, dricker kaffe gratis. Ytterligare ett exempel på enkelhet! Varje person skulle ta med ett brev som han eller hon själv skrivit. Detta brev skulle sedan säljas vid mötet. Den som inte skrivit något brev fick böta 10 öre. Sekreteraren skriver i protokollet att de flesta betalade hellre böter än att skriva brev.

På ett möte diskuterades: ”Huru skall man tillbringa vinterkvällarna på landsbygden” varvid en livlig diskussion uppstod, som förde till det resultatet ”att var och en skall genom god och lärorik litteratur, skaffa sig kunskaper, samt så att säga odla sin själ till bättre och högre vetande, samt om möjligt väcka sådana personer som framleva sin tid i slöhet och okunnighet om allt som tillhör en människas rättigheter”.

Allt detta och mycket mer har jag kunnat läsa i logens protokoll som min pappa sparat från året 1912 och framåt. Intressant och tänkvärd läsning.

Gerd Brisford Karlsson

Christopher O'Regan besökte Tranås

Man kan fira en förenings 30-årsjubileum på många sätt. Släktforskarföreningen valde att bjuda in Christopher O'Regan till Tranås. Önskemål hade kommit från flera håll att få lyssna till hans berättelser om 1700-talet så som vi sett honom göra med stil och elegans på tv-skärmen.

Den 20 oktober hade över 200 personer samlats i Löfstadskyrkan Tranås, för att höra, se och träffa den

kände författaren och historikern Christopher O'Regan. Förväntningarna var stora och de uppfylldes med råge.

Kvällen inleddes med musik från 1700-talet av "Holavedens Spelemän" som underhöll med härlig och uppskattad fiolmusik under det att publiken samlades. Därefter hälsades Christopher O'Regan välkommen och under mer än en och en halv timme fängslade han publiken med sitt inspirerande föredrag om 1700-talet. Inte en enda liten papperslapp till stöd behövde O'Regan för sitt långa föredrag, allt gick som på räls och han såg ut att njuta framför den uppmärksamma publiken. "Döden var en adelsman" var rubriken för kvällen och O'Regan tog oss med på en resa genom århundradet och fram till mordet på Gustav III. På sitt eleganta sätt och med sin behagliga röst lät han publiken lära känna Stockholm och Europa. Han bjöd också på många humoristiska inslag och lockade åhörarna till glada skratt. Vi var nog flera som den kvällen omvärderade Gustav III och hans betydelse för Sverige. Även om vissa områden som sjukvård och renhållning var eftersatta så var Sverige ett land under utveckling med ökad jämlikhet och där adelns makt minskade. Efter Gustav III död diktades många verser om hans liv. O'Regan valde en dikt, skriven av någon i Kisa, som han till publikens stora förtjusning framförde genom att sjunga.

O'Regan tackades med rungande applåder och det var många som efteråt tog tillfället i akt att få en pratstund med honom.

Ingen behövde gå hem besviken denna kväll och vi i styrelsen kände oss stolta och nöjda med vårt sätt att fira föreningens 30 år.

Gerd Brisfjord Karlsson

Utflykt till Säby kyrka

Den 12 September samlades ett 20-tal medlemmar vid Säby Kyrka där Ove Rubensson dels visade kyrkan och sedan också kyrkogården. Ove som är mycket hembygds-kunnig hade många berättelser om allt från präster till nämndemän och vanligt bond-folk.

Kallelse till ÅRSMÖTE

Med Tranås/Ydre Släktforskarförening

Lördagen 12 mars kl. 15.00 i föreningens lokal Storg. 50 i Tranås

- * Sedvanliga årsmötesförhandlingar
- * Eije Fasth visar bilder och berättar
- * Kaffeservering

*****

Förslag till dagordning för årsmötet

1. Årsmötets öppnande	10. Fråga om ev. namnbyte på föreningen
2. Årsmötets behöriga utlysande	11. Val av föreningens ordförande för ett år
3. Godkännande av dagordningen	12. Val av tre styrelseledamöter för två år
4. Val av mötesordförande och mötessekreterare	13. Val av två revisorer för ett år
5. Val av två justeringsmän, tillika rösträknare	14. Val av en revisorssuppleant för ett år
6. Styrelsens verksamhetsberättelse	15. Val av tre ledamöter i valberedningen för ett år, varav en sammankallande
7. Styrelsens ekonomiska årsredovisning	16. Fastställande av medlemsavgift för 2017
8. Revisionsberättelse	17. Övriga frågor
9. Fråga om styrelsens ansvarsfrihet	18. Avslutning

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

För Tranås/Ydre Släktforskarförening 2015

Föreningens styrelse och förtroendevalda

Ordförande	Gerd Brisfjord Karlsson	Revisorer	Lennart Ring
Vice Ordförande	Irène Nordell		Gösta Sanfridsson
Kassör	Solvig Wigén	Revisorssuppleant	Sven-Olof Friman
Sekreterare	Anders Johansson	Valberedning	Lars Karlsson
Vice Sekreterare	Sten Berggren		Weimar Sjöstedt
Ledamöter	Jörgen Jonsson		Lennart Sandgren
	Torbjörn Aronsson		

Styrelsen har under året hållit 6 protokollförda möten.

Föreningen hade vid årets slut 250 medlemmar. Medlemsavgiften har varit 100 kr för enskild medlem och 50 kr för familjemedlem. Föreningen är medlem i Sveriges Släktforskarförbund.

Medlemsträffar och arrangemang

Föreningens årsmöte hölls på Hembygdsgården lördagen den 28 Mars. Eftersom föreningen fyllde 30 år 2015 så inleddes årsmötet med ett föredrag av Sven-Olof Franzén om hur föreningen bildades. Detta var mycket uppskattat och några av medlemmarna som var på plats har också upplevt alla 30 åren. Sedan följde sedvanliga årsmötesförhandlingar och efter detta bjöd föreningen på smörgåstårter och kaffe.

Tisdagen den 10 Februari arrangerades en aktivitet för sportlovslediga ungdomar. Ledare var Oskar Karlsson, Elisabeth

Linderfalk och Jörgen Jonsson, och ett antal intresserade ungdomar deltog.

Lördagen den 21 mars firades Släktforskningens dag över hela landet. Föreningen inbjöd till Öppet Hus i Vuxenskolans lokaler på Storgatan. Samlingslokalen var fylld till sista plats under förmiddagen då Anders Johansson berättade under rubriken "Från Tranås kvarn till Tranås köping". Med hjälp av kartor från 1769 till 1875, samt bilder och utdrag ur gamla kommunprotokoll fick publiken en intressant redogörelse för hur det såg ut i Tranås och hur det gick till innan och när Tranås blev köping. De vackra gamla kartorna rönste stort intresse bland åhörarna.

Den traditionella berättarkvällen hölls den 16 april och inleddes av Weimar Sjöstedt som berättade om laga skifte i Linderås by. Gösta Sanfridsson fortsatte med en berättelse om inbördeskriget i Finland 1918 där många svenska frivilliga deltog, bland annat Max Key-Åberg från Säby socken.

Den årliga utflykten gick i år till Knutstorps herrgård i Flisby socken lördagen den 9 Maj. Herrgården byggdes 1831 och har inte bebotts sedan 1924 utan står i stort sett orört sedan den tiden. Vi togs emot av ägarna Bertil och Ermi Wörnberg som visade oss runt i det fantastiska huset. Utflykten gick sedan vidare till Bredestad där Göran Engström mötte upp och visade oss det gamla tegelbruket. Detta har bevarats genom stora insatser av Hembygdsföreningen och kan nu visas för intresserade. Ett 30-tal medlemmar deltog.

Den 12 September samlades ett 20-tal medlemmar vid Säby Kyrka där Ove Rubensson dels visade kyrkan och sedan också kyrkogården.

För att fira att föreningen fyller 30 år så hade vi bjudit in den kände historikern Christopher O'Regan för ett föredrag med titeln "Döden var en adelsman". Löfstadskyrkan var fullsatt när Holavedens spelmän underhöll inför starttiden. Christopher höll sedan ett mycket underhållande föredrag om 1700-talet, och höll publiken engagerad i dryga en och en halv timme. Ett mycket lyckat arrangemang. 214 besökare betalade entré och det gav en liten vinst till föreningen.

Lördagen den 14 November anordnades Arkivens dag i samarbete med Holavedens hembygdsförening. Föreningen hade lånat delar av utställningen "Drömmen om Amerika", från sommarens Amerikavecka i Ydre och Kisa, och det var mycket folk hela dagen.

Till det traditionella julkaffet den 3 December hade vi år bjudit in Maria Broman som tillsammans med sin son Josef framförde julsånger. Ett trettiotal medlemmar deltog.

Kursverksamhet och forskning

Under våren 2015 pågick två fortsättningskurser med 9 deltagare. Under hösten 2015, två st nybörjarkurser med 17 deltagare samt en fortsättningskurs med 6 deltagare. Trycket är hårt på våra kursledare, Gerd Brisfjord-Karlsson och Iréne Nordell, och vi behöver fler som vill jobba som kursledare.

Under några fredagar på hösten prövade åtta elever från årskurs 8 släktforskning. Det är mycket roligt att det finns intresserade skolungdomar.

Liksom tidigare år har våra lokaler varit öppna på tisdagseftermiddagarna för medlemmar som vill använda materialet i vårt arkiv och träffa andra medlemmar. I vår lokal finns 6 stationära datorer, två bärbara samt projektor och filmduk som kommer till flitig användning. Öppettiderna, 17-20, verkar passa många besökare och det är ofta fullt vid alla datorer på tisdagarna. Ansvariga för detta har varit Jörgen Jonsson och Elisabeth Linderfalk.

Övrigt

2 st ny datorer inköptes under året, 1 st bärbar och 1 st fast dator. Styrelsen har också tagit ett principbeslut att köpa in 2 nya datorer per år, för att hänga med i utvecklingen och inte få en föråldrad datorpark.

Även en kontorsstol och ett bord har inköpts.

30 Maj deltog föreningen i Föreningens dag, då föreningar hade chansen att visa upp sin verksamhet på Missionsgatan tillsammans med andra föreningar.

I början av Maj så var Anders och Torbjörn på en träff i Nässjö angående att starta en länsgrupp för släktforskarföreningar. Fyra föreningar deltog, men på grund av dåligt intresse från övriga föreningar i länet så rann detta ut i sanden.

Föreningen deltog med släktforskarhjälp under årets Amerikavecka i Kisa och Ydre.

Slutord

Som helhet var 2015 återigen ett aktivt år och alla arrangemang har varit välbesökta. Föreningen fyllde 30 år och genomförde sitt största arrangemang någonsin. Medlems-antalet är stabilt och intresset för släktforskning är fortsatt stort. Ett orosmoln är dock bristen på kursledare, ett fåtal personer drar ett stort lass och vi behöver fler som vill jobba som kursledare. Styrelsens ambition är fortsatt att föreningen ska vara en tillgång för våra medlemmar och vi vill framföra ett stort tack till alla som under året bidragit till verksamheten.

Nedslag i skolhistorien i Tranås:

Skola på Junkaremålen 117 år innan den nuvarande skolan

Det sägs att människan blir smartare för varje generation. Det stämmer nog, visst vet vi mycket mer än våra vidskepliga förfäder på 1600-talet. Hur många av oss har inte heller längre utbildningsbakgrund än våra föräldrar etc. Det hela började med reformationen då allmogen skulle bli läskunnig, gick vidare med vetenskapens framsteg på 1700-talet och fortsatte då folkrörelserna uppstod. Nedanstående artikel handlar om hur fäderna i Tranåsbygden utbildades.

Kyrkoherde Cadovius förefaller kring år 1770 ha blivit den allra första ”skolpolitikern” i bygden. Samtidigt blev Nils Ekström den första läraren någonsin i Tranås (Säby). Någon skolbyggnad fanns emellertid inte, utan Ekström vandrade runt i trakten för att lära allmogens barn att läsa och minnas Luthers lilla katekes utantill. På 1800-talets gryning fick Tranås sin första regelrättade lärare. Han var i själva verket torpare på Tranås säteri, och hette Adam Lindgren. 1812 fick Säby en lärare som hette Johan Forsander. Denne behöll tjänsten i hela 45 år innan han avled. I huvudsak bodde han i Säby kyrkby, men 1847 flyttade han till Junkaremålen. Bakgrunden var att gårdens ägarinna Sofia Dahlberg donerat gården till Säby församling. 1846 hade denna barnlösa änka avlidit. Skolan var kringflyttande. Exempelvis hölls skola i Krokstorp, Ryggstorp och Junkaremålen. Det fanns alltså skola på Junkaremålen 117 år innan den riktiga skolan byggdes.

Johan Forsander utbildades till lärare vid

Ängarydsskolan i Tranås, delvis ritad av arkitekt Johannes Dahl. Foto: O. Karlsson

Braheskolan på Visingsö. Hans son, David, som efterträdde honom på tjänsten utbildades vid en kurs i Mölarp. Enligt sockenstämmoprotokoll 17/1 1858 skulle Davids lön bestå av en kappa säd, kålgård, sex famnar ved från Junkaremålens skog samt gratis boende på gården.

Läraren fick undervisa där det fanns rum

Var hölls undervisningen om ingen skola byggts? Jo, man fick hålla tillgodo med ödelagda torpställen och drängstugor. Det berättas rentav att läraren inte kunde stå upprätt i sin egen undervisningslokal ens en gång, utan hukade sig. Barnen fick finna sig i jordbänkar. Kring 1830 väcktes frågan om en skolbyggnad på Säbys sockenstämmor. Bonden Anders Svensson i Ebbarp försökte upplåta en plats på sin gård för detta ändamål. Idén fick fört mycket positiv respons. Efter närmare kontroll blev tongångarna dock ombytta: Platsen visades vara olämplig för barnundervisning. Ändå svindlar tanken: Hade en eventuell skolbyggnad i Ebbarp kunnat påverka uppkomsten kring Tranås stad senare på 1800-talet? Till saken hör att trakten kring Ebbarp på denna tid var bygdens centrum. Aron Andersson kallar de moderna skolorna för palats i jämförelse med dem som fanns på 1800-talet.

Frireligiös skola i Gripenberg

På 1850-talet startades en skola på Gripenbergs herrgård. Läraren hette Jonas Pettersson, men kallades i folkmun ”profeten Pettersson”. Ägaren av godset, Axel Hermelin, var nämligen starkt påverkad av den väckelsekristendom som började bryta igenom. Han var nämligen svärson till den välkände teologen Peter Fjellstedt. Petterssons undervisning var inte helt opartisk, han försökte övertyga barnen väckelsekristna idéer. Således blev han mycket kontroversiell i området.

Sofiakyrkans arkitekt ritade Tranåsskola

När ett samhälle i Tranås började framväxa i slutet av 1800-talet blev skolfrågan aktuell. 1884 skänkte Amanda Åberg på Tranås säteri en tomt till minne av sin son, som nyligen avlidit efter en cykelolycka på Ydrebron. Tomten kallades Eriksberg efter den döde. Den äldsta kvarvarande skolan i Tranås är Ängarydsskolan. Byggnadens äldsta delar uppfördes i slutet av 1930-talet. Mot stadsfullmäktiges beslut att bygga denna skola reserverade sig två kända lokalpolitiker: Oscar Petersson och Sigurd Pira. De gillade inte att man skulle avstycka den natursköna Ängarydsparken för detta. Skolan ritades av den mest kände arkitekten i

Tranås historia – Johannes Dahl – som också har på sin meritlista ha ritat interiören av den storslagna Sofiakyrkan i Jönköping.

Som så mycket annat i vårt samhälle tycks skolorna ha ett behov av att finnas där människorna bor. Detta förklarar varför det förr fanns så mycket skolverksamhet på landsbygden, när det i dessa dagar finns så lite av detta där. Då det talas om att Tranås ska växa planeras bygge av en ny skola i den norra delen av staden. Om det återigen kommer att bli aktuellt med undervisning på landsbygden runt Tranås får framtiden utvisa.

Referenslitteratur:

Andersson Aron, *Minnen Från Det Gamla Säby*

Filén Thure, *Boken Om Säby*

C.V. Fredrikssons artikel "När Ropare Uppträdde I Tranåsbygden" publicerad i *Från Sommenbygd Till Vätterstrand*

Oskar Karlsson

Eriksbergsskolan i Tranås

Fynd i födelsebok från Ekeby

Som släktforskare kan man ibland göra fynd som är värda att bevara och dela med sig av. Det kan vara intressant även om det inte tillhör ens egna anor så berättar det tidens historia. Det här hittade jag efter ett tips från en släktforskare, i födelsebok från Ekeby 1791 (C:1 sid 243)

April d 3 döptes Stina som samma dag var född af Soldat hustron Cajsa PersDoter, vid 30 års ålder i Brunsvik. Hon hade aflat barnet med Drängen Petter Andersson i Oringe, som hon sjelf bekände, och det under mannens bortovarande mot Ryssen, ville fördenskull oförmäkt blifva skiljd ifrån fostret, framfödde det i Oringe hage, omlindade det med en trasa om hufvudet, och nedgrafde det äljes bart i en myrstack, där det en eller två timmar derefter vardt funnet af en inhyses man i Brunsvik, som på fattad mistanka, gick åt hagen, letade, feck höra barnets läte, rörde med käppen i myrstacken, hittade barnet fullt af myror, höljde och hembar det i sin näsduk. Modren som strax gådt hem och lagt sig, bekände sitt brott i vitnes närvaro, och tog sig til at med ömhet vårda barnet, som nu befiner sig väl. Des faddrar voro Kyrkovaktaren Breman och des hustru, Svarfvaren Lindqvist och des hustru.

April d. 3 döptes Stina, som samma dag var född af Soldat-hustron Cajsa PehrsDoter, vid 30 års ålder i Brunsvik. Hon hade aflat barnet med Drängen Petter Andersson i Oringe, som hon sjelf bekände, och det under mannens bortovarande mot Ryssen: ville fördenskull oförmäkt blifva skiljd ifrån fostret, framfödde det i Oringe hage, omlindade det med en trasa om hufvudet, och nedgrafde det äljes bart i en myrstack, där det en eller två timmar derefter vardt funnet af en inhyses man i Brunsvik, som på fattad mistanka, gick åt hagen, letade, feck höra barnets läte, rörde med käppen i myrstacken, hittade barnet fullt af myror, höljde och hembar det i sin näsduk. Modren, som strax

Som nyfiken släktforskare kan man inte låta bli att fortsätta och se hur det gick för lilla Stina. Jo soldaten tog väl hand om henne när han kom hem från ryssen men hon blev inte så gammal. Stina dog vid 16 års ålder i venerisk sjukdom.

Gerd Brisfjord Karlsson

Kära Kajsa

Lördagen den 30 januari fick föreningen besök av Ing-Marie Kastensson som berättade om hur det gick till när hon skrev boken Kära Kajsa. Dagen till ära var hon klädd i tidstypisk klädsel från sekelskiftet 1900-1920. Det var en mycket vacker klänning med hatt och paraply och känslan av att flyttas tillbaka i tiden blev påtaglig. Det var inte utan att man drog lite efter andan då hon gick sakta runt bland publiken. Tänk om vi kunde klä oss så fint idag! Allt började för några år sedan då Ing-Marie besökte sin faster hemma i Ydre. De hade träffats vid några tillfällen och pratat över en kopp kaffe. Men, vid hemfärden denna dag fick hon ta emot en skokartong fylld med gamla brev. Brevens kom att bli liggandes i en garderob ännu ett tag, men så en natt kom Ing-Marie plötsligt på att de fanns där, och hon kunde inte släppa tanken på dem. Hon började läsa och fascinerades genast av innehållet. Brevens var skrivna av hennes farfar Karl till farmor Karin från tiden före deras trolovning och fram till dess att bröllopsklockorna skulle ringa. Det var således kärleksbrev, men också tidsdokument som speglar tiden ur första persons perspektiv. Men, det var nog inte enbart berättelsen om huruvida två längtande människohjärtan till slut skulle få varandra som inspirerade Ing-Marie till att skriva en bok, utan nyfikenheten att utforska en tid som ligger oss helt nära. Så nära att om vi bara sträcker ut våra sinnen så kan vi vandra i farföräldrarnas barndomsträdgårdar, höra golvplankorna knarra under fötterna och vinterstormar vina runt husknuten likt vargens tjut. Boken är upplagd så att vi får läsa breven som är ordagrant avskrivna och mellan varje brev inflikar Ing-Marie med egna berättelser om hur det var att bo och leva på en gård i Asby vid den här tiden. Vi får följa livet ur Karls och Karins perspektiv. När andra personer nämns så har Ing-Marie tagit reda på vem det var och i vilken relation de stod till varandra. Så får vi

Ing-Marie Kastensson klädd i tidstypisk klädsel och med tillbehör från början av 1900-talet.

även veta mer om olika yrken, postväsendet och militärtjänstgöringen, viktiga resurser som Solvikens pensionat och båten Carl Johan, men även om sjukdomar som fyllde folket med ständig oro, kort sagt allt som bekymrade eller glädde en människa i vardagen. Vem kunde tro att en cykel kostade så mycket som en halv årslön för en sjuksköterska vid den tiden och blev en statussymbol för den som ägde en. Det är en mycket trevlig bok, fylld av bilder och berättelser med hög igenkänningsfaktor för dem av oss som är uppväxta i området. Boken går snabbt att läsa men den följer en länge som minnet av en trevlig resa man gjort. Men varför Kajsa då? Ja egentligen vet ingen varför Karin kom att heta Kajsa i breven. Det var något som Karl började med och kanske var det delvis något som han ertsamt kallat henne en gång men som sedan kom att bli just 'hans' ord, en sorts ömhetsbetygelse till Karin.

Torbjörn Aronsson

**Stort tack till våra annonsörer
för ert stöd till föreningens verksamhet**

interfejs
Datasupport & försäljning

Östra Bergsgatan 5C 0140-74 13 60 info@interfejs.se
57336 Tranås www.interfejs.se

FASTIGHETS Småklarna
I TRANÅS AB

Göran Lennartsson, Reg. Fastighetsmäklare

Storgatan 4 0140-120 70 Fax 0140-190 20 info@famnab.se
573 32 Tranås 070-520 70 55 www.famnab.se

Den siste soldaten på Tranås Kvarn

Johan Alfred Fritiof (Carlsson) Mars
född 1878-04-24 i Asby, död 1964-07-13 Tranås

Den 3 december 1898 anställdes Johan Alfred Fritiof (Carlsson) Mars som soldat 112 vid roten Tranås Qvarn. Föregångare var Carl Johan (Svensson) Kron som var soldat mellan 1867 till 1898, dvs 31 år. Soldaten fick en årlig lön av 180 kr att utbetalas i 2 delar, 14 mars och 14 september. Fick soldaten ett torp så avdrogs 130 kr på denna lön. Så vitt jag kan utforska ur församlingsböcker och protokoll så fick inte denne soldat något torp utan bor som inneboende i Tranåsborg på Tranås Kvarns marker. Indelningsverket var under avveckling och vid denna tid var det nog mest ett besvär att gårdarna var tvunga att hålla en soldat. År 1900 så flyttar hans föräldrar från Asby till Rosenlund, Tranås kvarn och då bor Johan Alfred åter hos sina föräldrar, i samband med detta så tar han sig också namnet Ljungqvist. Den 29/4 1901 får Johan Alfred avsked som soldat i samband med att indelningsverket avskaffas och allmän värnplikt införs, och därmed så är han den siste indelte soldaten på roten nr 112 Hästskedet.

25 Oktober 1902 gifter sig Johan Alfred med Emelie Maria Bergqvist från Tranås köping, hon var dotter till bankvakten vid Tranås station, och flyttar in i kvarteret Oden 61A. Det är det kvarter där idag Swedbank ligger. Namnet skrivs nu Johan Alfred Ljungqvist. En son Valter Frithiof Harry föds 1903 och ytterligare en son Ernst Harald föds 1906. 13 juli 1964 avlider Johan Alfred 86 år gammal fortfarande boende i Tranås.

Soldatkontraktet är undertecknat den 1 December 1898. Man kan av denna avgöra vilka gårdar som ingick i Roten.

Tranås den 1 December 1898
För egen del såsom egare af 19/39 mantal Tranås qvarn, samt för Tranås Väfveriaktiebolag, egare till 1/78 mantal Tranås qvarn, för C J Carlsson, egare till 1/4 mantal Kimarp, för A Gustafsson arrendator af 1/2 mantal Rubban enligt fullmakt.

J. A. Ekmark

Indelningsverket

Indelningsverket var ett svenskt militärt organisationssystem som skapades

av Karl XI 1682. Indelningsverket såg till att en eller flera gårdar gick samman och bildade rotar som ansvarade för en soldat (kunde även vara en ryttare eller en båtsman) som de avlönade och gav ett soldattorp, själva torpet var en stor del av avlöningen. Bönderna slapp på så sätt själva bli utskrivna som soldater, men fick i gengäld bekosta soldaten. Det var ett sätt att ta ut skatt genom natura-hushållning. Genom de indelta soldaterna, som var mer övade och drillade för krig än vanliga bönder, skaffade sig Sverige en slagkraftig armé som uppvägdde landets låga befolkningmängd. Genom ett riksdagsbeslut 1873 bestämdes det att indelningsverket successivt skulle ersättas med värnplikt. Avvecklingens avslutande del genomfördes 1901.

Anders Johansson

50. Till torpets skötsel tillägger roten årgare och redskap samt ombesörjer, då soldaten är konvalescerad eller ohälsig, torpets underhåll och bränsle samt grådens inbergsning, kvarnvid soldatkontra, om sådana finnes och är boende på torpet.

Nova Kedbo kompani No 112.

Appreierat och godkändt vid rekryteringen den *1. December 1898.*

Hj. Palmström.

Rego-Kontrakt.

Då *Johan Alfred Fritiof Carlsson Mars* från *Asby* socken blifver inskrifven till soldat för roten No *112 Tranås qvarn vid Nova Kedbo* kompani, förbinda vi undertecknade robotrescenter oss till följande villkor, nemligen:

10. Städdja *1/50* kronor, som är betald; Legomål *1/50* kronor, som betalas inskrifningsdagen; Artig lön *Stthundatrettio* (*180*) kronor, hvaraf hälften betalas den *14. mars* och andra hälften den *14. september*

Lönen åtnjutes från och med månaden näst efter den, i hvilken inskrifning eger rum, till och med den månad, i hvilken afgång inträffar.

20. I **postsparbanken** skall för soldatens räknung årligen insättas *6* kronor, som i afräkning på soldatens lön af korporalen uppåttas hos rotmästaren och lemnas till kompanichefen. Så länge soldaten kvarstår i tjänsten få dessa medel icke utläggas eller utmätas för gäld.
30. Soldaten eger rättighet att efter ett år, räknadt från näst efter derom framställning inträffande tagna fardag, erhålla torp med köttäppa eller planteringsland, bestående af stuga enligt gällande författningar och minst 25 ar åker, samt till stängsel nödigt gärdst och till vedbrand årligen *4* habilmeter

Gärdst och roten skall soldaten sjelf bygga efter anvisning och framköra till torpet, hvar till roten tillsläpper åker.

För i denna punkt nämnda försänter åtnjuter roten ett årligt åndrag på lönen af *Stthundatrettio* (*180*) kronor.

40. Erhåller soldaten torp, som i föregående punkt är nämndt, skall detsamma öfverlemnas till honom i fullgodt stånd, så väl till hus och stängsel, som öfrig höjft, hvar efter det underhålles enligt författningarna. Till s. k. mindre reparationer, hvilka af soldaten skola verkställas, tillägger roten nödiga materialer, utom i det fall att soldaten genom *concord* varit skildande till bristerna, då det åligger honom att utan rotens betygsande afhjelpa dem på egen bekostnad.

Föreningens styrelse 2015 (t.o.m. årsmötet 2016)

Ordförande

Gerd Brisfjord Karlsson
Tel. 0140-161 59, 073-071 85 11
gerdbk@yahoo.se

Vice ordförande

Iréne Nordell
Tel. 0140-140 57, 070-278 38 21
irene.nordell@live.se

Kassör

Solvig Wigén
Tel. 0140-621 30, 070-223 94 64
wigen.sg@telia.com

Sekreterare, webmaster

Anders Johansson
Tel. 070-627 93 41
webmaster@tranasydre.se

Ledamot

Sten Berggren
Tel. 0140-304 65, 073-828 05 22
tigermoth16@gmail.com

Ledamot

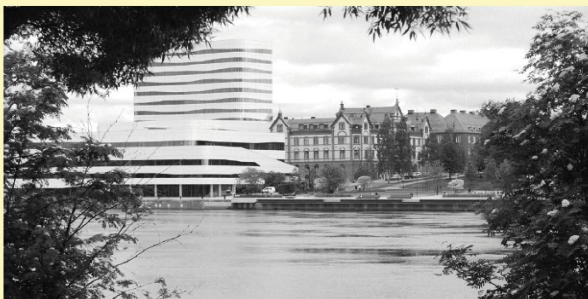
Torbjörn Aronsson
Tel. 0140-182 86, 073-901 28 19
tobbearon@gmail.com

Ledamot

Jörgen Jonsson
Tel. 0140-163 45, 070-352 16 94
jorgen.jonsson@calypso.se

Släktforskar dagarna 2016 i Umeå

MÖTESPLATSEN FÖR GAMLA, UNGA
OCH NYFIKNA SLÄKTFORSKARE

ÅRETS TEMA: FJÄLLEN, SKOGARNA,
ÄLVARNA OCH MÄNNISKORNA

20-21 augusti 2016 arrangeras Släktforskar-
dagarna i Umeå. Årets tema lyfter fram livet i
norr och människorna som bröt bygd och slet
hårt från kust till fjäll för att överleva. Lyssna
till historiska berättelser och människoöden,
lär mer om att släktforska med DNA och
träffa andra med samma intresse.

Kom hit, sök ditt norrländska ursprung och
finn dina nybyggarrötter!

MER INFORMATION:

www.sfd2016.se / www.facebook.com/sfd2016

Medlemsavgift 100 kr/år. Familjemedlem 50 kr/år

Föreningens plusgirokonto: 442188-9

Inbetalningskort medföljer i det här utskicket.

Vi ser gärna att du betalar före 31 mars.

Tranås/Ydre Släktforskarförening

www.tranasydre.se